

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Голова приймальної комісії
проф. Олександр БЕЗЛЮДНИЙ

_____ 2023 р.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

«СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ»

Ступінь вищої освіти: Доктор філософії
на основі ОС «магістр», ОКР «спеціаліст» (НРК 7)
(вступ за іншою спеціальністю)

Освітньо-наукова програма: Соціальна робота
Спеціальність: 231 Соціальна робота
(денна та заочна форми навчання)

Умань – 2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного випробування «Соціальна робота та соціально-правовий захист» (Ступінь вищої освіти «Доктор філософії». Освітньо-наукова програма «Соціальна робота». Спеціальність 231 Соціальна робота) розроблена робочою групою кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Програму укладено відповідно до Додатку 11 «Правила прийому на навчання для здобуття вищої освіти в аспірантурі та наукового ступеня в докторантурі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини в 2023 році» (затверджено рішенням вченої ради УДПУ імені Павла Тичини, протокол № 14 від 25.04.2023 р.).

Відповідно до п. III Стандарту вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня, ступінь доктор філософії, галузь знань 23 Соціальна робота, спеціальність 231 Соціальна робота, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 30.12.2021 р. № 1495) програмою передбачено перевірку набуття особою компетентностей та результатів навчання, що визначені стандартом вищої освіти зі спеціальності 231 Соціальна робота для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Програму укладено з урахуванням особливостей освітньо-наукової програми «Соціальна робота» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (2023).

Основною **метою** вступного випробування із соціальної роботи та соціально-правового захисту (Галузь знань: 23 Соціальна робота. Спеціальність: 231 Соціальна робота. Третій (освітньо-науковий) рівень є перевірка знань та вмінь вступників.

Вступник повинен **знати**:

- сучасні теорії, методології і методи соціальних та інших наук, у тому числі методи математичної статистики та кількісні соціологічні методи, стосовно завдань фундаментальних і прикладних досліджень у галузі соціальної роботи;
- способи діагностування, прогнозування, проектування та моделювання соціальної ситуації;
- методи і технології інноваційного практикування та управління в системі соціальної роботи;
- норми спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей/видів економічної діяльності);
- способи взаємодії державних, громадських і комерційних організацій на підґрунті соціального партнерства;
- умови оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства;
- основи ефективного менеджменту організації у сфері соціальної роботи;
- нормативно-правові та підзаконні акти, що стосуються захисту прав громадян;

- законодавчу базу соціально-правового захисту прав людини в Україні;
- напрямки соціальної діяльності у сфері соціально-правового захисту особистості;
- основні методологічні засади соціально-правової роботи соціального працівника;
- особливості діяльності закладів соціального захисту різних категорій населення;
- структуру та організаційно-правові форми захисту прав людини на соціальне забезпечення та соціальний захист;
- етичні принципи, стандарти та цінності соціальної роботи.

Вступник повинен уміти:

- розв’язувати складні задачі і проблеми, що потребують оновлення й інтеграції знань в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог;
- критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи, формулювати висновки та рекомендації щодо їх впровадження;
- застосовувати іноземні джерела при виконанні завдань науково-дослідної та прикладної діяльності, висловлюватися іноземною мовою, як усно, так і письмово;
- аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім’ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи;
- оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи;
- демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв’язання завдань професійної діяльності;
- визначати методологію прикладного наукового дослідження та застосовувати методи кількісного та якісного аналізу результатів, у тому числі методи математичної статистики;
- демонструвати позитивне ставлення до власної професії та відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам соціальної роботи;
- аналізувати та розкривати зміст нормативно-правових актів щодо захисту прав особистості;
- користуватися основними документами стосовно правового захисту;
- тлумачити нормативно-правові акти на користь прав та інтересів громадян.

Політика вступного випробування передбачає дотримання принципів академічної доброчесності, визначених Кодексом академічної доброчесності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

знань і вмінь вступників

<i>Рівень</i>	<i>Бали</i>	<i>Характеристика усних відповідей</i>
Не склав	0 – 99	вступник називає одиничні відомості, але не повністю розуміє зміст навчального матеріалу; не виявляє необхідного об'єму знань та вмінь..
Початковий	100 – 104	вступник виявляє поверхові знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, при цьому допускає значні помилки у викладі матеріалу, які свідчать про недостатньо глибоке засвоєння теоретичних понять; володіє матеріалом на репродуктивному рівні, демонструє початкові вміння; допускає значні помилки в мовленнєвому оформленні.
	105 – 109	вступник виявляє поверхові знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки у викладі матеріалу, які свідчать про недостатньо глибоке засвоєння теоретичних понять; володіє матеріалом на репродуктивному рівні, демонструє початкові вміння; допускає помилки в мовленнєвому оформленні.
	110 – 119	вступник виявляє поверхові знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає окремі помилки у викладі матеріалу; володіє матеріалом на репродуктивному рівні, демонструє початкові вміння; допускає незначні помилки в мовленнєвому оформленні.
Середній	120 – 129	вступник виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає значні помилки у викладі матеріалу, які свідчать про недостатньо глибоке засвоєння теоретичних понять; володіє матеріалом на репродуктивному рівні, частково відповідає на запитання, демонструє початкові вміння; допускає значні помилки в мовленнєвому оформленні.
Склав		

		130 – 139	вступник виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає значні помилки у викладі матеріалу, які свідчать про недостатньо глибоке засвоєння теоретичних понять; володіє матеріалом на репродуктивному рівні, частково відповідає на запитання, демонструє початкові вміння; допускає помилки в мовленнєвому оформленні.
		140 – 149	вступник виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки у викладі матеріалу; володіє матеріалом на репродуктивному рівні, частково відповідає на запитання, демонструє початкові вміння; допускає незначні помилки в мовленнєвому оформленні.
	Достатній	150 – 159	вступник виявляє достатні знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Вступник уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал.
		160 – 169	вступник виявляє достатні знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Вступник уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал, робить власні висновки.
		170 – 179	вступник виявляє достатні знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Вступник уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал, робить власні висновки, виявляє частково евристичний інтерес.

Високий	180 – 189	вступник ґрунтовно і повно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами і концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання, застосовує теоретичні знання для аналізу соціальних явищ, наводить приклади соціологічних досліджень.
	190 – 199	вступник ґрунтовно і повно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами і концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання, застосовує теоретичні знання для аналізу соціальних явищ, наводить приклади досліджень та з власного досвіду соціальної роботи.
	200	вступник ґрунтовно, повно та послідовно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами і концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання, застосовує теоретичні знання для аналізу соціальних явищ, наводить приклади досліджень та з власного досвіду соціальної роботи.

СТРУКТУРА ОЦІНКИ

Питання білета оцінюється за шкалою від 0 до 200 балів. Загальна оцінка за вступне випробування визначається як середнє арифметичне оцінок за кожне питання поділене на кількість питань білету.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ТЕОРІЯ І МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Соціальна робота як взаємозв'язок теорії та практики

Сутність соціальної роботи в Україні, її суспільне значення, особливості. Суть понять „теорія соціальної роботи”, об’єкти і суб’єкти соціальної роботи. Класифікація інституцій соціальної роботи в Україні. Функції і принципи соціальної роботи. Сутність поняття „метод соціальної роботи”. Характеристика методів соціальної роботи. Форми соціальної роботи. Класифікація методів соціальної роботи за мотиваційною характеристикою способів впливу на стан і поведінку особи чи спільноти людей, які потребують допомоги (соціально-економічні, організаційно-розпорядчі, психологічні, соціологічні). Нормативно-правова база соціального захисту населення України.

Тема 2. Соціальні технології і технології соціальної роботи.

Технології соціальної роботи: сутність, специфіка, класифікації. Структура і зміст соціальних технологій. Алгоритм дій у соціально-педагогічних технологіях. Використання інтерактивних форм у соціальній роботі. Діагностика соціальної роботи як умова успішного її прогнозування. Експертиза й оцінка ефективності соціальної роботи. Технології розробки та впровадження соціальних проектів.

Тема 3. Виникнення і розвиток теорії соціальної роботи.

Взаємозв'язок теорії соціальної роботи з суспільними науками. Філософські засади соціальної роботи (філософський темпоралізм в соціокультурному контексті, соціально-філософські проблеми соціальної роботи). Соціологія та соціальна робота. Взаємозв'язок психології та соціальної роботи. Правові засади соціальної роботи. Медико-соціальний напрямок в соціальній роботі.

Тема 4. Адаптивно-соціалізаційна теорія соціальної роботи.

Цілісне уявлення про людину як біосоціальну істоту в історії соціальної роботи. Теоретичні моделі цілісності особистості. Психосоціальне тлумачення соціальної роботи. Гуманістична теорія соціальної роботи. Людина і соціум: типи соціальних відносин. Інституціоналізація соціальної роботи. Ціннісні засади соціальної роботи. Суб’єкт-об’єктні та суб’єкт-суб’єктні відносини в соціальній роботі. Клієнти соціальної роботи, його суб’єктні характеристики.

Тема 5. Основи соціалізації особистості.

Соціалізація особистості, її структура. Механізми та фактори соціалізації. Середовище як основна умова соціалізації. Поняття соціального виховання. Категорія соціальної адаптації. Соціальна реабілітація. Соціальна профілактика. Соціальне обслуговування.

Тема 6. Соціальна політика

Соціальна політика в Україні як основа державної політики. Вплив державної соціальної політики на соціальний розвиток демократичної країни. Соціальна політика щодо захисту різних категорій населення.

Тема 7. Історія соціальної роботи

Етапи, провідні тенденції і закономірності становлення та розвитку соціальної роботи від додержавного періоду до XVII століття. Сутність, характер та особливості розвитку соціальної роботи з XVII століття до сьогодення. Історична періодизація становлення та розвитку соціальної роботи в Україні. Особливості приватної, громадянської і християнської форми благодійності в історії соціальної роботи. Соціальна допомога у Західній Європі в період раннього (V–X століття) та класичного (XI–XV століття) середньовіччя. Княжа та церковно-монастирська форми підтримки нужденних в Київській Русі в X–XIII століттях. Роль і значення родових і територіальних громад у наданні соціальної допомоги у повсякденні древніх слов'ян.

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Технології соціальної роботи з сім'ями різного типу

Типологія сімей. Класифікація типів сімей. Проблема батьків і дітей у сучасній сім'ї. Моделі соціальної роботи з різноманітними типами сімей. Особливості соціальної роботи з сім'єю. Напрями соціальної роботи з сім'єю. Соціально-педагогічна робота з дітьми, які зазнали сімейного насилля. Превенція насильства у сім'ї як комплексна проблема соціальної педагогіки. Робота з молодими сім'ями по стабілізації сімейних стосунків.

Методи діагностики сім'ї. Методи і форми роботи соціального працівника із сім'ями, які мають дітей з особливими потребами. Проблемно-орієнтовна модель взаємодії соціального працівника із сім'єю-клієнтом. Методика проведення патронажу як форми соціально-педагогічної та психологічної допомоги сім'ї. Методи і особливості роботи соціального працівника з асоціальними сім'ями (сім'ями алкоголіків, наркоманів тощо). Особливості роботи соціального працівника з дітьми-сиротами у прийомній сім'ї. Форми організації навчання для прийомних батьків.

Тема 2. Інклюзивна освіта. Технології соціальної роботи з людьми, що мають функціональні обмеження

Соціально-психологічний портрет особистості з обмеженими функціональними можливостями. Особливості соціальної роботи з людьми, що мають різні види порушень. Характеристика моделей соціальної підтримки осіб з обмеженою дієздатністю. Психолого-педагогічний супровід в умовах інклюзивної освіти.

Тема 3. Соціальна робота з людьми похилого віку

Правовий захист престарілих людей. Соціальна робота з людьми похилого віку. Організації та установи Міністерства соціальної політики України, що працюють з людьми похилого віку.

Освіта дорослих в Україні та за рубежом. Освіта дорослих в контексті ідеї неперервної освіти та людиноцентризму. Університет третього віку – інноваційний напрям освіти дорослих.

Тема 4. Проблеми гендеру у соціальній роботі.

Поняття гендеру, гендерної освіти. Соціальна робота з жінками. Домашнє насилля, його особливості та види. Соціально-психологічні характеристики жінок та дітей – жертв сімейного насилля. Методи соціальної роботи з жертвами сімейного насилля. Центри інформації для жінок. Проблема жіночого безробіття. Благодійна робота жіночих організацій в Україні. Гендерна освіта.

Тема 5. Соціальна робота з військовослужбовцями.

Програма по наданню соціально-психологічної допомоги. Організація соціальної роботи з військовозобов'язаною молоддю. Етапи соціальної роботи з військовозобов'язаною молоддю. Профілактика суїцидальних проявів. Соціальна робота з вимушеними переселенцями.

Тема 6. Технології соціальної роботи з обдарованою особистістю.

Сутність обдарованості. Характеристика творчо обдарованої особистості. Типологія обдарованості. Особливості творчої обдарованості та її проблеми у особистості. Соціально-педагогічна робота з обдарованими дітьми і їх батьками.

Тема 7. Соціальна робота та соціальна підтримка дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування

Характеристика соціального сирітства в Україні. Поняття сирітства та соціального сирітства. Причини бездоглядності та безпритульності дітей в Україні. Характеристика неповнолітніх, що відносяться до «дітей вулиці». Соціально-педагогічна робота з соціальними сиротами. Традиційні та інноваційні форми опікування дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування.

Тема 8. Соціальна робота у громаді

Соціальна робота у закладах освіти. Соціальні служби як інститути реалізації політики держави щодо дітей та молоді в умовах територіальної громади. Цифровізація системи соціального захисту. Соціальна робота з ВПО.

Тема 9. Молодіжна робота: теорія і практика

Молодь як соціально-демографічна група. Державна молодіжна політика. Становлення та розвиток молодіжної роботи. Соціальна активність молоді. Форми і напрями молодіжної роботи. Молодіжний рух.

Тема 10. Соціально-психологічне консультування

Консультування: визначення, цілі, задачі та основні принципи. Особистість консультанта як професіонала. Етика та цінності в роботі консультанта. Планування консультативного процесу. Теорії та методи у консультуванні. Основні консультативні техніки в методі транзактного аналізу. Соціально-психологічне консультування вразливих категорій громадян.

Тема 11. Менеджмент і маркетинг в організаціях соціальної сфери

Складові процесу менеджменту соціальної роботи. Основні принципи менеджменту соціальної роботи. Методи, форми та функції менеджменту соціальної роботи. Планування як функція менеджменту соціальної роботи. Супервізія в соціальній роботі: основні підходи та принципи. Проблеми

розроблення міжнародних стандартів та системи якості соціальних послуг.

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

Тема 1. Види й етапи наукових досліджень

Поняття про наукове дослідження. Поняття про наукову теорію. Рівні методологічного аналізу. Академічна добросовісність як засадничий принцип освітнього середовища та наукових досліджень.

Тема 2. Завдання методології наукового дослідження

Завдання методології наукового дослідження. Методологія наукового дослідження у соціальній сфері. Методи дослідження в контексті методологічного пізнання. Загальнонаукова методологія. Конкретно наукова методологія. Завдання соціальної роботи як наукового напрямку.

Тема 3. Методологічні принципи та підходи наукового дослідження

Методологічні принципи наукового дослідження в соціальній сфері. Методологічні підходи в теорії соціальної роботи.

Тема 4. Емпіричне та теоретичне дослідження в соціальній роботі

Структура наукового пізнання. Теоретичне дослідження, його завдання і підходи. Емпіричне дослідження: сутність і завдання.

Тема 5. Технологія наукових досліджень

Характеристика процесів наукового дослідження. Обґрунтування теми наукового дослідження та визначення робочої гіпотези. Мета, завдання, об'єкт й предмет дослідження.

ПРАВО ЛЮДИНИ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ЙОГО ЗДІЙСНЕННЯ В УКРАЇНІ

Тема 1. Правові відносини в Україні. Система права

Соціальні норми. Взаємозв'язок права і моралі. Поняття права, його джерела. Правовідносини, їх структура. Поняття законодавства, його структура. Правопорушення, їх причини, відповідальність за порушення законодавства.

Тема 2. Право соціального захисту як галузь права і науки

Співвідношення понять «соціальний захист», «соціальне забезпечення», «соціальне страхування», «соціальна політика». Структура соціального захисту.

Тема 3. Право соціального захисту в системі національного права України

Право соціального захисту і соціальне право. Право соціального захисту і трудове право. Право соціального захисту і медичне право.

Тема 4. Соціальний захист і конституційні гарантії його здійснення

Конституція України – гарант соціальних, економічних та культурних

прав людини. Конституційні права і обов'язки людини в Україні.

Тема 5. Соціально-забезпечувальні правовідносини

Суб'єкти та об'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин. Зміст соціально-забезпечувальних правовідносин.

Тема 5. Сучасний стан та реформування сфери соціального захисту в Україні: правові питання

Основні напрями реформування законодавства України про соціальний захист, соціальне забезпечення. Проблеми реформування державної системи соціальних пілг в Україні. Реформування соціальних допомог.

ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ НАСЕЛЕННЯ

Тема 1. Соціальне обслуговування

Суть поняття «соціальне обслуговування», його принципи. Соціальні послуги. Соціальне обслуговування громадян похилого віку та одиноких непрацевдатних громадян на дому.

Тема 2. Правове регулювання соціальних пенсій в Україні

Поняття та правові ознаки спеціальних пенсій і пенсійне забезпечення військовослужбовців, пенсійне забезпечення державних службовців, науково-педагогічних працівників. Правове регулювання пенсій за особливі заслуги перед Україною.

Тема 3. Соціальна політика та соціальний захист осіб з інвалідністю в Україні

Законодавча база соціального захисту громадян з функціональними обмеженнями в Україні. Документи про правовий захист дітей з інвалідністю. Пенсійне забезпечення осіб з інвалідністю.

Тема 4. Соціальний захист безробітних та малозабезпечених громадян в Україні

Безробіття як соціальне явище. Правовий статус безробітних. Порядок визначення громадянина безробітним. Порядок призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям.

Тема 5. Соціальний захист людей похилого віку

Законодавче підґрунтя забезпечення старості. Пенсійне забезпечення різних категорій пенсіонерів (ветеранів війни, дітей війни, ветеранів праці). Заклади соціального захисту людей похилого віку. Соціально-медичні установи соціального захисту населення (будинки-інтернати для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, пансіонат для ветеранів війни та праці). Територіальний центр соціального обслуговування населення.

Тема 6. Законодавче забезпечення соціально-правового захисту дітей і молоді в Україні

Значення понять: «права дитини», «права людини», «права сім'ї», «права членів сім'ї», «права членів сім'ї у самій сім'ї», «батьківські права і обов'язки», «правова активність», «правова культура», «правова освіта», «правова поведінка», «правосвідомість», «правове виховання» та їх

тлумачення. Законодавче підґрунтя забезпечення прав дітей і молоді в Україні, охорони материнства і дитинства. Положення про Державну соціальну службу для сім'ї, дітей та молоді. Інструкція щодо порядку взаємодії відділів у справах сім'ї та молоді, служби у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для молоді та органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства у сім'ї. Законодавче вирішення проблем дітей-сиріт і дітей позбавлених батьківського піклування. Законодавче забезпечення житлових та майнових прав дітей. Законодавчі засади соціально-правового захисту бездоглядних і безпритульних дітей. Сучасні механізми соціально-правового захисту дітей.

Тема 7. Законодавство про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей

Сфера дії закону. Гарантії соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей. Забезпечення виконання законодавства щодо соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей.

ПРОФІЛАКТИЧНА РОБОТА З НЕПОВНОЛІТНІМИ, СХИЛЬНИМИ ДО ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

Тема 1. Девіантна поведінка дітей та молоді як форма соціальної дезадаптації

Поняття норми і патології в соціальному розвитку людини. Поняття девіантної поведінки. Характеристики девіантної поведінки. Причини соціальних відхилень в поведінці неповнолітніх. Фактори ризику девіантної поведінки.

Тема 2. Характеристика різних видів девіантної поведінки неповнолітніх

Види делінквентної поведінки. Особливості адиктивної поведінки неповнолітніх. Поняття наркотиків та наркогенних речовин. Наркоманія, токсикоманія, алкоголізм як різновиди хімічної залежності. Ознаки узалежненої поведінки. Поняття наркозалежності. Стадії наркотичної залежності. Підліткова проституція: її причини, особливості, види. Характеристика суїцидальної поведінки. Мотиви та стадії суїцидальної поведінки неповнолітніх. Шляхи її попередження.

Тема 3. Зміст та форми профілактики девіантної поведінки неповнолітніх

Сучасні підходи до профілактики негативних явищ в молодіжному середовищі. Аналіз профілактичних моделей. Форми профілактичної роботи з дітьми та молоддю. Формування здорового способу життя як напрям соціально-педагогічної роботи. Характеристика програм з формування здорового способу життя в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основні джерела

1. Актуальні проблеми соціальної роботи: теорія і практика : колективна монографія / І. В. Албул, О. Д. Балдинюк, В. П. Ісаченко [та ін.] ; за ред. Н. М. Коляди ; Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Візаві, 2021. 176 с.
2. Ісаченко В. П. Людина в сучасному соціумі : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. В. П. Ісаченко. Вид. 2-ге, допов. та переробл. Умань : Візаві, 2021. 210 с.
3. Методологія наукових досліджень у соціальній роботі: навч.-метод. посібн. / Уклад. Н. М. Коляда, Т. Д. Кочубей, О. О. Кравченко, М. О. Сковцо. Київ, 2021. 341 с.
4. Підготовка та захист дисертації доктора філософії зі спеціальності 231 Соціальна робота (методичні рекомендації) / Уклад. Н. М. Коляда, О. О. Кравченко, Н. В. Левченко. Київ, 2022. 112 с.
5. Моргай Л. А. Соціальна робота на підприємстві : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Л. А. Моргай. Умань : Візаві. 2021. 224 с.
6. Моргай Л. А. Соціально-психологічні аспекти спілкування в професійній діяльності : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад.: Л. А. Моргай. Умань : Візаві, 2021. 180 с.
7. Наукове дослідження та академічна доброчесність : навч.-метод. посібн. / Уклад. Н. М. Коляда, Н. В. Левченко. Київ, 2021. 140 с.
8. Освітньо-наукова програма «Соціальна робота» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. (2023). URL: <https://udpu.edu.ua/navchannia/osvitni-programu/48208>
9. Підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи з жінками, які звільняються з місць позбавлення волі : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад.: Т. Д. Кочубей, О. М. Бойко. Вид. 2-ге, допов. Київ : ЦП Компрінт, 2021. 229 с.
10. Практикум із соціальної роботи : Навчально-методичний посібник. Уклад. : О. М. Шевчук. Умань : ФОП Жовтий, 2021. 100 с.
11. Семигіна Тетяна. Міжнародна соціальна робота: пріоритети та стандарти. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 175 с.
12. Семигіна Т. Соціальна робота: дослідження і підготовка дослідників (Анотований бібліографічний покажчик). URL: https://www.researchgate.net/publication/366581985_Socialna_robota_doslidzenna_i_pidgotovka_doslidnikiv_Anotovani_j_bibliograficnij_pokazcik
13. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
14. Соціальна інклюзія дистанційного освітнього процесу : навч.-метод. довід. / О. О. Кравченко, М. С. Міщенко, І. Г. Резніченко [та ін.] ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Київ : Компрінт, 2021. 173 с.
15. Соціальна молодіжна політика: навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад.: Н. М. Коляда, І. О. Карпич. – Умань : Візаві, 2021. – 174 с.

16. Соціальна робота з жінками : навч. посібник / Уклад.: Н. М. Коляда, Т. В. Коляда. Умань : ТОВ Візаві, 2021. 84 с.
17. Соціальне проєктування: навч. посібник / Уклад.: Т. В. Коляда. – Умань : ТОВ Візаві, 2021. 80 с.
18. Сучасні теорії соціальної роботи: Антологія [упор. Т. Семігіна]. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 160 с.
19. Теорія і практика молодіжної роботи : навчальний посібник / МОН України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини ; уклад.: Левченко Н.В. Київ : Компринт, 2021. 106 с.
20. Теорія та історія соціальної роботи : навчальний посібник / уклад. О. О. Матрос; МОН України, Уманський державний пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 244 с.
21. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. 2015. URL: https://enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf
22. The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC106281>

Додаткові джерела

1. Семігіна Т. В., Скляр Т. М. Відповідь соціальної роботи на виклики пандемії COVID. *Paradigmatic view on the concept of world science*. 2020. № 1. С. 154–156.
2. Семігіна Т. Відповідь соціальної роботи на виклики пандемії COVID. *Paradigmatic view on the concept of world science*. Volume 1. August 21, 2020. Toronto, Canada. С. 154–155.
3. Семігіна Т. Нові глобальні етичні принципи соціальної роботи. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. № 1. С. 70–85. URL: <https://grani-print.dp.ua/index.php/jaysrt/article/view/135>
4. Семігіна Т. Розвиток власних теорій соціальної роботи: глобальні тенденції (Київ, 15 березня 2018 р.): презентаційні матеріали. URL: <https://dlwqtxts1xzle7.cloudfront.net/>
5. Koliada N., Kravchenko O., Voitovska A. Social and Economic Principles of Single Mothers' Support in Ukraine. International Conference on Applied Human Factors and Ergonomics AHFE 2019: *Advances in Human Factors, Business Management and Leadership*. pp. 293-303 (Scopus).
6. Kravchenko, O., Koliada, N., Levchenko, N. Youth Workers and Innovative Development of Social Work. *Advances in Intelligent Systems and Computing*, 2020, 1209 AISC, pp. 421-430. (Scopus). URL: <https://link.springer.com/bookseries/11156>
7. N. Koliada, N. Levchenko Center of employment and professional development of young people with special needs. *Materials science Web of science Inted 2021. Rroceedings*. 2021, pp. 966-970. ISBN: 978-84-09-27666-0. ISSN: 2340-1079. DOI: 10.21125/inted.2021.0217
8. Semigina Tetyana, Kabachenko Nadiia. Piloting a social work doctoral programme: Ukraine's vignette. July 2016. *European Journal of Social Work*. 2020(2):1–12.

9. EUA Council for Doctoral Education. URL: <https://eua-cde.org/> (дата звернення: 12.01.2022).
10. Group for the Advancement of Doctoral Education in Social Work. URL: <http://www.gadesocialwork.org/>
11. International Council on Social Welfare, ICSW. URL: <https://www.icsw.org/>
12. International Federation Of Social Workers, IFSW. URL: <https://www.ifsw.org/social-work-action/>
13. Realising the potential of researchers VITAE. URL: <https://www.vitae.ac.uk/>
14. The International Association Of Schools Of Social Work. URL: <https://bit.ly/2ZYWK0N>
15. Quality guidelines for Phd programs in social work. URL: [http://www.gadephd.org/Portals/0/docs/GADE%20quality%20guidelines%20approved%204%2006%202013%20\(2\).pdf?ver=2013-06-27-221225-117](http://www.gadephd.org/Portals/0/docs/GADE%20quality%20guidelines%20approved%204%2006%202013%20(2).pdf?ver=2013-06-27-221225-117)

Періодичні видання (спеціальність 231 Соціальна робота)

1. Social Work and Education. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка ГО «Центр соціального розвитку та інновацій». URL: <http://www.library.tnpu.edu.ua/index.php/naukzap/2201-social-work-and-education>
2. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Педагогіка. URL: http://science.uipa.edu.ua/journal-in-category-b_ua/
3. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Соціальна робота». URL: <https://visnyk.soch.robota.knu.ua/index.php/journal>
4. Наука і освіта. ДЗ «Південно-український національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського». URL: <https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/>
5. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. URL: <https://nv.pdpu.edu.ua/>
6. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». URL: <http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/>
7. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова Серія 5., Педагогічні науки: реалії та перспективи. URL: <http://nc-s5.npu.edu.ua/>
8. Проблеми сучасного підручника. Інститут педагогіки НАПН України. URL: http://ipvid.org.ua/products/2018_1/
9. Професійна освіта: методологія, теорія та технології. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». URL: <https://education-journal.org/index.php/journal>
10. Соціальна робота та соціальна освіта. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: <http://srsou.edu.ua>
11. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді Інститут проблем виховання НАПН України. URL: <https://zbirnyk.ipv.org.ua/ua/>
12. Ввічливість. Humanitas. Волинський національний університет імені Лесі Українки. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/issue/view/4>
13. Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія Педагогічна. Львівський національний університет імені Івана Франка. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/research/visnyk-lvivskoho-universytetu>

Інформаційні джерела

1. Науковий портал. УДПУ імені Павла Тичини. URL: <https://nauka.udpu.edu.ua/>
2. Наукова діяльність. Факультет соціальної та психологічної освіти. УДПУ імені Павла Тичини. URL: <https://fspo.udpu.edu.ua/%d0%bd%d0%b0%d1%83%d0%ba%d0%b0/>
3. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. URL: <https://naqa.gov.ua/>
4. Наука. МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nauka>
5. Національна академія наук України. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Pages/default.aspx>
6. Quality guidelines for phd programs in social work. URL: [http://www.gadephd.org/Portals/0/docs/GADE%20quality%20guidelines%20approved%2004%2006%202013%20\(2\).pdf?ver=2013-06-27-221225-117](http://www.gadephd.org/Portals/0/docs/GADE%20quality%20guidelines%20approved%2004%2006%202013%20(2).pdf?ver=2013-06-27-221225-117)
7. Неформальна освіта. Сайт факультету соціальної та психологічної освіти УДПУ імені Павла Тичини. URL: <https://is.gd/IjO2Ju>

Веб-ресурси

1. <https://scholar.google.com/>
2. <https://www.scopus.com/home.uri>
3. <https://www.webofknowledge.com>

Затверджено на засіданні кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи (протокол №11 від 20 квітня 2023 року).

Голова предметної комісії
д. пед. н., професор

Наталія КОЛЯДА

Завідувач кафедри

Ірина АЛБУЛ

**ЗГІДНО
З ОРИГІНАЛОМ**